

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
MESLEKÎ VE TEKNİK EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GÜZEL SANATLAR LİSESİ

TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ

Öğretim Programı

2022

İÇİNDEKİLER

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI 3

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GENEL AMAÇLARI	3
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	3
1.2.1. Değerlerimiz	4
1.2.2. Yetkinlikler	4
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	5
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	6

2. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 7

2.1. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI	7
2.2. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİNE ÖZGÜ BECERİLER.....	7
2.3. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	8
2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	9

3. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI 10

3.1. KAZANIMLARIN YAPISI	10
3.2. ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	11

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim; bilgi üretebilen ve bu bilgiyi hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkıda bulunabilen bir bireyi tanımlamaktadır. Öğretim programları; bu niteliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek şekilde salt bilgi aktarmaktan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanım ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Bu kazanım ve açıklamalar ile öğrenme çıktıları ilgili disiplinin yetkin, güncel ve geçerli olduğunu; eğitim öğretim sürecinin hayatla doğrudan ilişkili şekilde tasarlandığını gösterir niteliktedir. Bu kazanımlar ve bu kazanımların sınırlarını belirleyen açıklamalar; sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çerçevesinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GENEL AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak hayata yönelen, sağlıklı bireyler olmalarını sağlamak
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde (TYÇ) ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzeydeki beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, TYÇ'de ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzeydeki beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, bir mesleğe ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar, öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışlar arasındaki bütünlüğü sağlamaktadır. Değerlerimiz, toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlara aktarılabilecek öz mirasımızdır.

Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkıda bulunmasını sağlayan eyleme dayalı becerilerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori ve pratik bütünlüğünü sağlayan asli parçamızı oluşturmaktadır. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple sürekli gözden geçirmelerle güncellenerek yenilenmektedir.

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde bulunmakta, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatın rutin akışında karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceği, değerlerini benimseyen ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlara bağlıdır. Bundan dolayı eğitim sistemimiz, her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırmayı amaçlamaktadır. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarıya odaklanan, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Asli görevi temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi, değerleri kazandırma işlevini eğitim programlarını da kapsayan eğitim ortamıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Bu anlayışla değerlerimiz öğretim programlarında ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

1. Ana dilde iletişim: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme, yorumlama (dinleme, konuşma, okuma, yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev, eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmadır.

2. Yabancı dillerde iletişim: Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim ve öğretim, iş yeri, ev, eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürler arası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları bireyin yeterlilik seviyesi, sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak farklı diller arasında değişiklik gösterecektir.

3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler: Günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiyi vurgulamaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak

görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatan-
daş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

4. Dijital yetkinlik: İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılması kapsamaktadır. Söz konusu yetkinlik; bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.

5. Öğrenmeyi öğrenme: Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme; bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.

6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler: Kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermektedir. Bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân sağlayacak, gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, ulaşmaları demokratik ve aktif katılım kararlılığıyla medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.

7. İnisiyatif alma ve girişimcilik: Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade etmektedir. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil, işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında da desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olmayı ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.

8. Kültürel farkındalık ve ifade: Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Her birey birbirinden farklı kişisel özelliklere sahiptir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart” olması insan doğasına ters-tir. Dolayısıyla ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme ve değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarında değil, eğitim uygulayıcılarında ve öğretmenlerdedir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, bu çalışmalarda kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.

3. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil, izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklardan dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genelgeçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencilerin akademik gelişimi tek bir yöntem veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla eğitimde sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme ve değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programları geliştirilirken insanın çok yönlü gelişim özelliklerine dair bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi gözetilen bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insanın gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında bireylerin yaş dönemlerine dair gelişim özellikleri gözetilerek destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürer fakat bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evrelerin başlangıç ve bitişleri de homojen değildir. Programlar bunu olabildiğince göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaç ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de derslerin sınıf düzeyinde dağılımı ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden öğrencinin edindiği bir kazanımın, onun gelişiminde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate almaları beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içinde farklı özelliklere sahiptir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu evreler gelişim açısından riskli ve kritiktir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencilerin durumuna daha duyarlı davranması beklenir.

2. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

7. yüzyılda Mescid-i Nebi'nin yapılması ile başlayan İslam sanatı, İslam Devleti'nin sınırlarının genişlemesi ile farklı kültürlerin ve uygarlıkların da katkısı ile gelişimini devam ettirmiştir. Böylece İslam sanatı çeşitli uygarlıkların katkısı ile geniş bir coğrafyada etkisini göstermiştir. Bu uygarlıklar arasında Mezopotamya, Mısır, Antik Yunan, Roma, Bizans, Sasani uygarlıkları ve Orta Asya Türk uygarlığı bulunmaktadır. İslam Devleti'nin sınırlarının Orta Asya'dan İspanya'ya kadar olan geniş bir coğrafyaya ulaşmasından sonra İslam dinini kabul eden ulusların da katkıları ile İslam sanatı ortaya çıkmıştır.

Türk İslam Sanatı Tarihi Ders Programı hazırlanırken programın yoğunluğu asgari düzeyde tutulmuştur. Türk İslam Sanatı Tarihi Ders Programı Orta Asya Türk uygarlıkları, Emeviler, Endülüs Emevileri, Abbasiler, Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Osmanlı Dönemi sanatlarının yanı sıra diğer beylikler ve devletler ile Cumhuriyet Dönemi sanatlarını da kapsamaktadır.

Hazırlanan bu programla öğrencilerin Türk ve İslam sanatlarına özgü sanat eserlerini, bu sanat eserlerinin bulunduğu yapıları öğrenmeleri, İslam sanatının önemli sanat dallarından olan hat, tezhip, minyatür, çini ve ebru sanatı örneklerinin yapılış amaçlarını, farklı kültürlerin inanç, kültür ve temsilcilerine saygı duymaları hedeflenmiştir.

2.1. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

Bu programla öğrencilerin aşağıda belirtilen amaçlara ulaşmaları beklenmektedir:

- İslam sanatının ortaya çıkışı, İslam'ın sanata bakış açısı, bu sanata ait erken dönem (Hz. Muhammed Dört Halife, Emevi ve Abbasi) mimarlık ve sanat ürünleri hakkında bilgi edinmeleri
- İslamiyet öncesi Orta Asya Türk sanatı hakkında bilgi sahibi olmaları
- Türklerin İslam sanatına katkıları ve getirdiği yenilikler hakkında bilgi sahibi olmaları
- Sanatın toplumların gelişimindeki rolünü kavramaları
- Millî ve kültürel kimliklerini özümsemeleri
- Yaşadıkları coğrafyada bulunan yerel, ulusal ve uluslararası kültürel mirasın farkında olmaları
- Kültürel çeşitliliğin sanata katkılarını fark etmeleri, farklı kültürlerin sanatçılarına ve sanat eserlerine değer vermeleri
- Günlük yaşamlarında estetik kavramının önemini fark etmeleri
- Sanat dili ve sanatçı gözü ile bütün değerlere yeni bir pencereden bakma ve yorumlama becerisi kazanmaları
- Tarihi zenginliklerin barındığı öğren yeri, müze ziyaretleri gerçekleştirme ve sanatsal etkinliklere katılma alışkanlığı kazanmaları
- Cumhuriyet Dönemi mimari, resim ve heykel çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmaları

2.2. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİNE ÖZGÜ BECERİLER

Türk İslam Sanatı Tarihi Dersi Öğretim Programı ile ulaşılması beklenen alana özgü beceriler şunlardır:

1. Eser inceleme
2. Soyutlama
3. Biyografi hazırlama
4. Görsel okuryazarlık
5. Değişim ve sürekliliği algılama

6. Kronolojik düşünme
7. Yorumlama
8. Tarihî mekânlardan yararlanma
9. Sanat okuryazarlığı
10. İletişim
11. Kültürler arası iletişim
12. Etkin vatandaşlık
13. Türkçeyi doğru, etkili ve güzel konuşma

2.3. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

- Öğretmen; öğrencileri millî, ahlaki, insani, manevi, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede öğrencilere yol gösterici olmalıdır.
- Öğretmen, etkinliklerin uygulanmasında yakın çevreden örnekler ağırlık vermelidir.
- Öğretmen; öğrencilerin yakın çevredeki kültürel değerlere yönelik gezi ve gözlem faaliyetlerine imkân vermelidir.
- Öğretmen, hedef kazanımlara yönelik uygulamalarda farklı etkinlik örnekleri vermeye dikkat etmelidir.
- Öğrencilerin Türk İslam sanatı tarihi dersine ait biyografi ve kronoloji hazırlamalarına fırsat verilmelidir.
- Sınıf dışı etkinliklerde tarihî-kültürel değerler ve doğayı koruma bilincinin geliştirilmesi hedeflenmelidir.
- Öğretmen, öğrencilerin sanat eserlerinden faydalanarak yaratıcı düşünme yetilerini kullanmalarına rehberlik etmelidir.
- Sınıf ortamı, öğrencileri öğrenmeye motive etmek amacıyla düzenlenmelidir.
- Öğretmen, öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun öğrenme türleri sunmalı ve her öğrencinin kendi kararını oluşturmaya yardımcı olmalıdır.
- Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecinde mevcut teknolojik donanımları kullanmalıdır.
- Öğrenme anlamlı olmalıdır. Yeni öğrenilecek kavram, bilgi ve ilkeler öncekilerle ilişkilendirilmelidir.
- Anlatım yönteminin yanında derslerde soru-cevap ve tartışma teknikleri kullanılmalıdır.
- Öğrencilerin hedef kazanımları edinebilmeleri için öğrenme sürecine aktif katılmaları sağlanmalıdır.
- Kaynak zenginliği oluşturulması amacıyla okullarda "sanat kitaplığı" teşvik edilmelidir.
- Sınıf içi etkinlikler öğrencilerin zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine imkân sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Hedef kazanımlara yönelik çalışmalarda disiplinler arası ilişkilendirmeler yapılmalıdır.
- Hedef kazanımlara yönelik 5N 1K soru çeşitleri sürece dâhil edilmelidir.

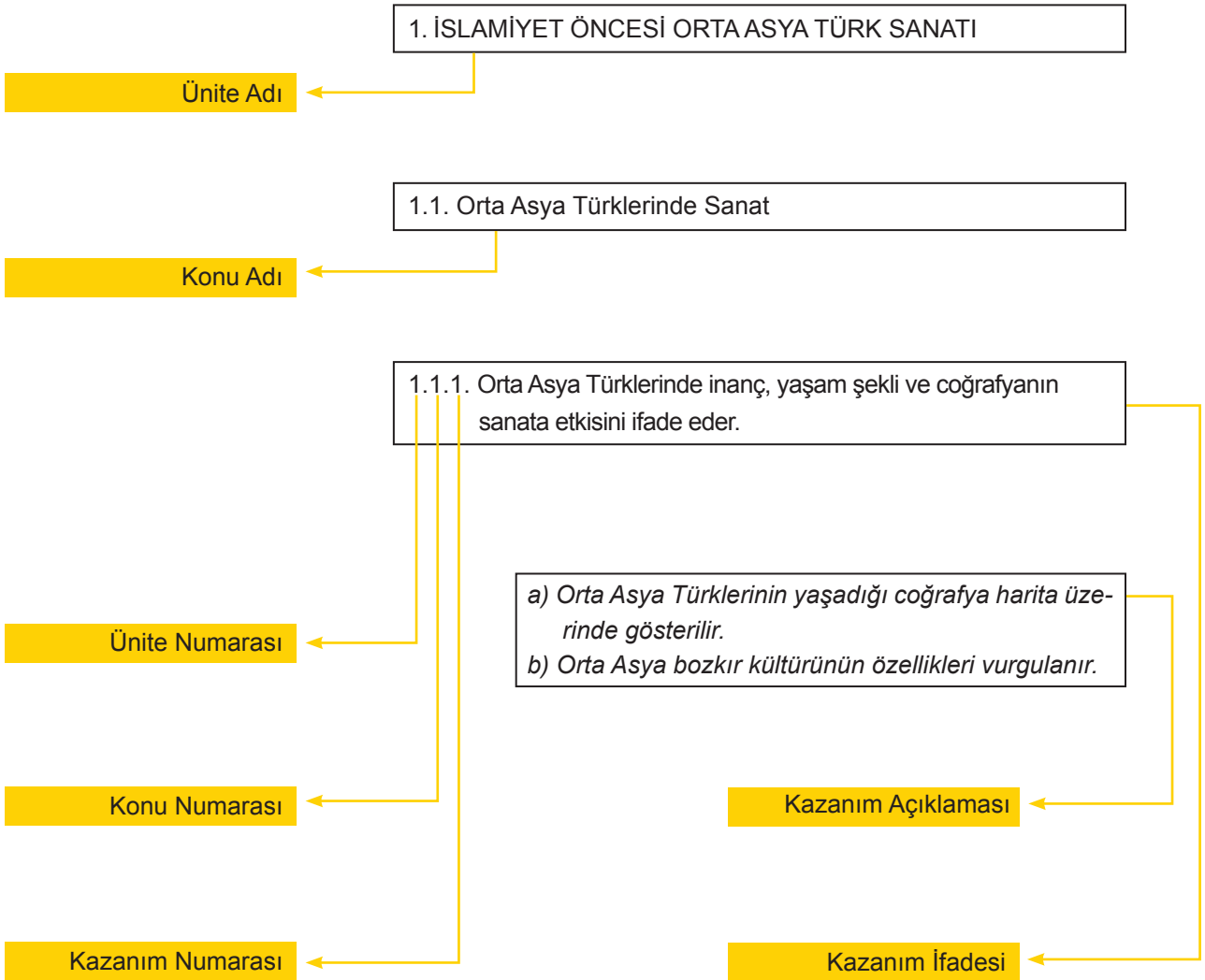
2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

ÜNİTE	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oran %
İSLAMİYET ÖNCESİ ORTA ASYA TÜRK SANATI	5	6	8
İSLAM SANATININ OLUŞUMU VE ERKEN İSLAM SANATI	7	8	11
ORTA ASYA MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ SANATI	4	6	8
TÜRKİYE SELÇUKLULARI DÖNEMİ SANATI	3	16	22
OSMANLI DÖNEMİ SANATI	10	22	31
CUMHURİYET DÖNEMİ SANATI	11	14	20
TOPLAM	40	72	100

3. TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

3.1. KAZANIMLARIN YAPISI

Programda ünite temelli yaklaşım esas alınmıştır. Program altı üniteden oluşmaktadır. Kazanımlar; ünite, konu ve kazanım numarası esas alınarak numarandırılmıştır. Kazanımlara ilişkin açıklamalar, sınırlamalar veya uyarılar kazanımı takip eden satırda italik yazı karakteri ile verilmiştir. Programın yapısı aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

3.2. ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. İSLAMİYET ÖNCESİ ORTA ASYA TÜRK SANATI

1.1. Orta Asya Türklerinde Sanat

- 1.1.1. Orta Asya Türklerinde inancın, inanç, yaşam şekli ve coğrafyanın sanata etkisini ifade eder.
 - a) Orta Asya Türklerinin yaşadığı coğrafya harita üzerinde gösterilir.
 - b) Orta Asya bozkır kültürünün özellikleri vurgulanır.
- 1.1.2. İskitlerin yaşam biçiminin sanata yansımaları örneklenir.
 - a) İskitlerin yaşadığı coğrafya belirtilir.
 - b) İskit sanatında hayvan üslubunun etkileri vurgulanır.
- 1.1.3. Hun sanatının genel özelliklerini açıklar.
 - a) Kurganların önemi vurgulanır.
 - b) Hun dokuma sanatı örneklerinin özellikleri vurgulanır.
 - c) Maden ve ahşap sanatı örneklerle açıklanır.
 - ç) Hun dokumaları esas alınarak motif tasarımı yapılması sağlanır.
- 1.1.4. Göktürk sanatının özelliklerini açıklar.
 - a) Göktürklerde inanç ve mimari ilişkisine değinilir.
 - b) Balballar ve heykel sanatı vurgulanır.
 - c) Kaya resimleri ve maden sanatı açıklanır.
- 1.1.5. Uygunlarda sanat ve inanç ilişkisini örneklenir.

Mimari, resim ve inanç ilişkisi vurgulanır.

2. İSLAM SANATININ OLUŞUMU VE ERKEN İSLAM SANATI

2.1. İslam Sanatının Oluşumuna Etki Eden Faktörler

- 2.1.1. Din, kültür ve coğrafyanın İslam sanatının oluşumuna etkisini sıralar.
 - a) İslam sanatının tevhid ve tenzihi merkeze aldığı vurgulanır.
 - b) Dinî uygulamaların İslam sanatının oluşumundaki etkisi vurgulanır.
 - c) Mezopotamya, Mısır, Antik Yunan, Roma, Bizans ve Sasani kültürlerinin etkilerine örnekler verilir.
 - ç) İslam sanatının şekillendiği çevrenin iklim ve coğrafya şartlarından etkilendiği vurgulanır.
- 2.1.2. Camide bulunan mimari unsurlar açıklanır.

2.2. İslam Şehir Yapılanması

- 2.2.1. İslam şehirlerinin karakteristik özelliklerini açıklar.
 - a) İslam şehirlerinin cami merkezli olarak inşa edildiği vurgulanır.
 - b) Camilerin etrafındaki çarşı, mektep, hamam ve çeşme gibi yapılar örneklenir.
 - c) Bağdat ve Samarra'nın İslam şehir yapılanmasındaki önemi açıklanır.
 - ç) İslam medeniyetinde önemli yeri olan Mekke, Medine, Kudüs, Buhara, Kurtuba ve İstanbul'un önemi vurgulanır.
 - d) İslam şehir yapılanmasında vakıfların ve külliyelerin önemi açıklanır.
 - e) İslam şehir planını yansıtan tablo ya da kroki çizimi yaptırılır.

2.3. Erken Dönem İslam Sanatı

2.3.1. Hz. Muhammed ve Dört Halife Dönemi sanat eserlerini örneklendirir.

- a) *Kâbe'nin önemi ve tarihsel süreçteki değişimi vurgulanır.*
- b) *Mescid-i Nebevî ve Fustat Amr bin Âs Camii özellikleri vurgulanır.*

2.3.2. Emeviler ve Endülüs Emevileri Dönemi sanat eserlerine örnekler verir.

- a) *Emeviler Dönemi eserlerinden Kubbetü's Sahra ve Mescid-i Aksa ile Şam Emeviyye Camii vurgulanır.*
- b) *Kusayru Amre Sarayı'nın özellikleri vurgulanır.*
- c) *Endülüs Emevi Dönemi eserlerinden Kurtuba Ulu Camii ve Elhamra Sarayı'nın özelliklerine değinilir.*

2.3.3. Abbasiler Dönemi sanatının özelliklerini açıklar.

- a) *Sâmerrâ Ulu Camii ve minaresinin özellikleri vurgulanır.*
- b) *Kubbetü's-Suleybiyye Türbesi'nin İslam dünyasında yapılan ilk türbe olduğu vurgulanır.*
- c) *Müstansırıyye Medresesi'nin özellikleri açıklanır.*

2.3.4. Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nin sanatsal özelliklerini karşılaştırır.

3. ORTA ASYA MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ SANATI

3.1. Karahanlılar ve Gazneliler Dönemi Sanatı

3.1.1. Karahanlılar Dönemi sanatının özelliklerini yansıtan eserlere örnekler verir.

- a) *Dinî mimari eserlerden Hazara Degaron Camii, Kalan Minare ve Ayşe Bibi Türbesi'nin mimari ve süsleme özellikleri vurgulanır.*
- b) *Sivil mimari eserlerden Ribat-ı Melik'in mimari özellikleri açıklanır.*

3.1.2. Gazneliler Dönemi sanatının özelliklerini açıklar.

- a) *Dinî mimari eserlerden Leşker-i Bâzâr Ulu Camii, Sultan III. Mesut Minaresi ve Aslan Cazip Türbesi'nin özelliklerine değinilir.*
- b) *Sivil mimari eserlerden Leşker-i Bâzâr Sarayı ve Ribat-ı Mahi'nin özellikleri vurgulanır.*

3.2. Büyük Selçuklu ve Timurlular Dönemi Sanatı

3.2.1. Büyük Selçuklu Dönemi sanatının özelliklerini açıklar.

- a) *Dinî mimari eserlerden İsfahan Mescid-i Cuması ile Damgan Tarîhâne Camii Minaresi, Nahcivan Mümine Hatun Türbesi ve Nizamiye Medreselerinin özellikleri belirtilir.*
- b) *Sivil mimari eserlerden Ribat-ı Şerif'in mimari özelliklerine değinilir.*

3.2.2. Timurlular Dönemi sanat eserlerine örnekler verir.

- a) *Dinî mimari eserlerden Semerkant Registan Meydanı Üçlü Medrese ve Timur Gûr-ı Emîr Türbesi'nin özellikleri açıklanır.*
- b) *Sivil mimari eserlerinden Semerkant Uluğ Bey Rasathanesi'nin özellikleri vurgulanır.*

4. TÜRKİYE SELÇUKLULARI DÖNEMİ SANATI

4.1. Türkiye Selçukluları Dönemi Anadolu Sanatı

4.1.1. Anadolu'da kurulan ilk beyliklerin sanatsal faaliyetlerine örnekler verir.

- Artuklu, Saltuklu, Mengücek ve Danişmendli beyliklerinin sanat faaliyetlerine değinilir.*

4.1.2. Türkiye Selçukluları Dönemi dinî, sivil ve askerî mimari eserleri örneklendirir.

- a) *Konya Alâeddin Camii, Amasya Gök Medrese Camii, Konya Karatay Medresesi, Sivas Gök Medrese ve Kayseri Döner Kümbet'in özellikleri vurgulanır.*
- b) *Aksaray Sultan Han, Beyşehir Kubadabad Sarayı, Gevher Nesibe Darüşşifası, Divriği Dârüşşifâsı'nın özellikleri vurgulanır.*
- c) *Beyşehir Kubadabad Sarayı çinileri görselleri incelenir.*
- ç) *Alanya Kalesi Kızılkuşu tanıtılır.*

4.1.3. Türkiye Selçukluları sonrası beylikler döneminin sanatsal faaliyetlerini açıklar.

- a) *Türkiye Selçukluları sonrası beylikler dönemi sanatının Selçuklu sanatı ile Osmanlı sanatı arasında bir geçiş dönemi olduğu açıklanır.*
- b) *Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Selçuk İsa Bey Camii, Kütahya Vâcidiye Medresesi ve Ahlat Emîr Bayındır Türbesi'nin özellikleri vurgulanır.*

5. OSMANLI DÖNEMİ SANATI

5.1. Erken Dönem Osmanlı Sanatı

5.1.1. Erken Dönem Osmanlı sanatında dinî ve sivil mimari eserlerine örnekler verir.

- a) *İznik Yeşil Camii, Bursa Ulu Camii, Bursa Hüdâvendigâr Camii ve Edirne Üç Şerefeli Camii'nin özelliklerine değinilir.*
- b) *Bursa Yıldırım ve Merzifon Çelebi Sultan Mehmet medreselerinin özellikleri vurgulanır.*
- c) *İznik Yeşil Türbe çinilerinin özellikleri açıklanır.*
- ç) *Bursa Orhan Bey İmaret, Bursa Yıldırım Dârüşşifâsı ve Edirne Sarayı tanıtılır.*

5.2. Klasik Dönem Osmanlı Sanatı

5.2.1. Klasik Dönem Osmanlı sanatına etki eden siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal durumu açıklar.

5.2.2. Klasik Dönem Osmanlı sanatında dinî, sivil ve askerî mimari eserlerini sıralar.

- a) *Amasya II. Beyazıt Camii, Edirnekapı Mihrimah Sultan Camii ve Edirne Selimiye Camii'nin özellikleri tanıtılır.*
- b) *Şehzade Mehmet Türbesi ve Mimar Sinan Türbesi'nin özellikleri açıklanır.*
- c) *Edirne II. Beyazid Darüşşifası, Amasya Kapı Ağası Medresesi tanıtılır.*
- ç) *Topkapı Sarayı ve bölümlerine değinilir.*
- d) *İstanbul Haseki Hamamı ve Edirne Çifte Hamam tanıtılır.*
- e) *Rumeli Hisarı ve Çanakkale Kilitbahir Kalesi'nin özellikleri açıklanır.*

5.2.3. Klasik Dönem Osmanlı külliyelerini, menzil külliyesi ve külliye bünyesinde yer alan yapıları listeler.

Fatih ve Süleymaniye Külliyesi ile Payas Sokullu Menzil Külliyesi'nin bünyesinde yer alan yapılar ve bu yapıların işlevleri tanıtılır.

5.2.4. Mimar Sinan'ın Türk İslam mimarisine getirdiği yenilikleri açıklar.

5.2.5. Klasik Dönem Osmanlı minyatür sanatı ve sanatçıların çalışmalarına örnekler verir.

- a) *Seyyid Lokmân, Nakkaş Osman ve Matrakçı Nasuh'un çalışmaları örneklendirilir.*

5.3. Son Dönem Osmanlı Sanatı

5.3.1. Lale Devri'nin özelliklerini sorgular.

Osmanlı'nın son dönemlerindeki siyasî, sosyal ve ekonomik durumu üzerinde durulur.

5.3.2. Son Dönem Osmanlı sanatında dinî, sivil ve askerî mimari eserlere örnekler verir.

a) *Nuruosmaniye ve Dolmabahçe camilerinde Batılı etkiler vurgulanır.*

b) *Sultan II. Mahmut Türbesi'nin özellikleri açıklanır.*

c) *Dolmabahçe ve Beylerbeyi sarayları ile Ihlamur Kasrı'nın özellikleri vurgulanır.*

ç) *Şadırvan, çeşme, sebîl ve meydan çeşmesi kavramları açıklanır.*

d) *Topkapı Sultan III. Ahmet Çeşmesi'nin mimari özellikleri ile süslemeleri vurgulanır.*

e) *Selimiye Kışlası'nın mimari ve süsleme özellikleri açıklanır.*

5.4. Batılılaşma Dönemi Osmanlı Resim Sanatı

5.4.1. Batılılaşma Dönemi Osmanlı resim sanatının özelliklerini açıklar.

a) *Batılı anlamda resimler yapan Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyid, Osman Hamdi Bey ve Halife Abdülmecid gibi ressam ve bu ressamların çalışmaları tanıtılır.*

b) *Osmanlı Ressamlar Cemiyeti ve faaliyetleri açıklanır.*

5.4.2. Sanayiînefise Mektebi'nin Osmanlı resim, heykel ve mimarlık alanına getirdiği yenilikleri açıklar.

6. CUMHURİYET DÖNEMİ SANATI

6.1. Atatürk'ün Sanata ve Sanatçıya Bakışı

6.1.1. Atatürk'ün sanat ve sanatçılarla ilgili sözlerine örnekler verir.

Atatürk'ün sanat ve sanatçılarla ilgili sözlerinden oluşan pano hazırlamaları istenir.

6.2. Cumhuriyet Dönemi Mimarisi

6.2.1. I. ve II. Ulusal mimarlık akımlarının sanatçılarına ve eserlerine örnekler verir.

a) *Vedat Tek'in sanat anlayışı ve mimarlığını yaptığı Sirkeci Büyük Postane binası vurgulanır.*

b) *Mimar Kemaleddin ve Emin Onat'ın sanat anlayışları açıklanır, eserlerine örnekler verilir.*

6.3. Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatı

6.3.1. Cumhuriyet Dönemi heykel sanatı, sanatçıları ve eserlerine örnekler verir.

a) *Ali Hadi Bara, Nusret Suman ve Ratip Aşir Acudoğlu'nun eserleri araştırılır.*

b) *Taksim Cumhuriyet Anıtı, Ankara Ulus Meydan Anıtı ve Samsun Atatürk Onur Anıtı tanıtılır.*

6.4. Cumhuriyet Dönemi Resim Sanatı

6.4.1. 1914 Çallı kuşağı ressamlarının Türk resim sanatına getirdiği yenilikleri açıklar.

a) *1914 Kuşağı ressamlarından İbrahim Çallı'nın sanat hayatı ve "İstiklal Savaşı'nda Zeybekler" adlı çalışmasının özellikleri vurgulanır.*

b) *Nazmi Ziya Güran, Hikmet Onat, Namık İsmail, Feyhaman Duran, Hüseyin Avni Lifji'nin sanat üslupları örneklerle açıklanır.*

c) *Çallı Kuşağı sanatçılarının çalışmalarından oluşan bir sunum hazırlamaları ve sunmaları istenir.*

6.4.2. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliğinin Türk resim sanatına getirdiği yenilikleri açıklar.

- a) *Dönemin sanatçılarından Şeref Akdik'in sanat hayatı ve "Atatürk Telgraf Başında" adlı çalışmasının özellikleri vurgulanır.*
- b) *Refik Epikman, Elif Naci, Hale Asaf ve Cevat Dereli'nin sanat üslupları örneklerle açıklanır.*
- c) *Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği sanatçılarının çalışmalarından oluşan bir sunum hazırlamaları ve sunmaları istenir.*

6.4.3. D Grubu sanatçılarının çalışmalarına örnekler verir.

- a) *D Grubu ressamlarından Nurullah Berk'in "Ütü Yapan Kadın" adlı çalışmasının özellikleri vurgulanır.*
- b) *Zeki Faik İzer, Cemal Tollu ve Sabri Berkel'in sanat üslupları örneklerle açıklanır.*
- c) *D Grubu sanatçılarının çalışmalarından oluşan bir sunum hazırlamaları ve sunmaları istenir.*

6.4.4. Yeniler Grubu sanatçılarının çalışmalarına örnekler verir.

- a) *Yeniler Grubu ressamlarından Nuri İyem'in "Üç Güzeller" adlı çalışmasının özellikleri vurgulanır.*
- b) *Selim Turan, Ferruh Başağa, Avni Arbaş ve Nejad Melih Devrim'in sanat üslubu örneklerle açıklanır.*
- c) *Yeniler Grubu sanatçılarının çalışmalarından oluşan bir sunum hazırlamaları ve sunmaları istenir.*

6.4.5. Onlar Grubu sanatçılarının çalışmalarına örnekler verir.

- a) *Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Köylü Kadın" adlı tablosu vurgulanır.*
- b) *Orhan Peker, Nedim Günsür ve Leyla Gamsız'ın sanat anlayışları açıklanır, eserlerine örnekler verilir.*
- c) *Onlar Grubu sanatçılarının çalışmalarından oluşan bir sunum hazırlamaları ve sunmaları istenir.*

6.4.6. 1950 ve sonrası Türk sanatında görülen akımları açıklar.

Soyut sanat, pop art, fotogerçekçilik ve kavramsal sanat gibi akımların sanat üslupları açıklanır.

6.4.7. Eserlerinde geleneksel Türk sanatlarının öz ve biçim özelliklerinden yararlanan çağdaş Türk ressamlarını araştırır.

Abidin Elderoğlu, Malik Aksel, Turgut Zaim, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Nuri Abaç, Burhan Doğançay, Erol Akyavaş, ve Süleyman Saim Tekcan gibi sanatçıların eserlerinde yer alan geleneksel Türk sanatlarının etkileri üzerinde durulur.

6.5. Cumhuriyet Dönemi Geleneksel Sanatlar

6.5.1. Cumhuriyet Dönemi geleneksel sanatlar ve sanatçıların çalışmalarına örnekler verir.

- a) *Hat sanatı sanatçılarından Hamit Aytaç, Necmeddin Okyay, Mustafa Halim Özyazıcı ve Hüseyin Macit Ayral'ın çalışmaları vurgulanır.*
- b) *Tezhip sanatçılarından Kamil Akdik, Süheyl Ünver, İsmail Hakkı Altınbezer, Fatma Rikkat Kunt ve Muhsin Demironat'ın çalışmaları vurgulanır.*
- c) *Ebru sanatçılarından Mustafa Düzgünman ve Necmeddin Okyay'ın çalışmalarına örnekler verilir.*
- ç) *Minyatür sanatı sanatçılarından Süheyl Ünver, Turgut Zaim ve Nusret Çolpan'ın çalışmaları vurgulanır.*